

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหาและความเป็นมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้พระราชดำริส เนื่องในพิธีเปิดปีแห่งการรณรงค์เพื่อส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมไทย (2537) ไว้ว่า “ชาติไทยของเรามีความเจริญด้วยศิลปกรรม จรรยา และศิลปวัฒนธรรมอันครบถ้วนทุกสาขา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่บรรพกาล สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติที่ล้ำค่าและเป็นนิมิตหมายสำคัญอย่างเอก ที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติไทย คนไทย ซึ่งแตกต่างจากชาติอื่นคนอื่น จึงเป็นสิ่งที่คุณไทยพึงศึกษาให้เห็นแจ้งถึงคุณค่าและพยายามถนอมรักษาไว้ด้วยความรู้ ความสามารถและความฉลาดรอบคอบ เพื่อมิให้ต้องสูญหายหรือแปรสภาพไปในทางเสื่อม ในการนี้ทุกคนจะต้องทราบแก้ไข โดยตระหนักว่าการศึกษาและรักษาวัฒนธรรมไทยแท้จริงก็คือการจรโลงรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยของชาติไทยและคนไทยแต่ละคนไว้นั่นเอง”

พระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ปรากฏข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของความเป็นไทยและชาติไทย

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 พร้อม ๆ กับสถานการณ์ต่าง ๆ ของโลกที่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างพร้อมที่จะยอมรับสภาวะการที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายนอกมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตน แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจ รวมทั้งวัฒนธรรมอันดีงามควบคู่ไปกับการพัฒนาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 1) และประเทศไทยในฐานะที่เข้าร่วมดำเนินงานเนื่องในทศวรรษ โลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม จำต้องเร่งดำเนินการฟื้นฟู สืบสานงานด้านวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทย ด้วยเหตุนี้หน่วยงานทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องค้นหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยเหล่านี้ ได้ถูกถ่ายทอดและสานต่อไปยังคนรุ่นต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2539, หน้า 12)

การถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาทั้งที่จัดขึ้นบนฐานของโรงเรียนและจัดขึ้นบนฐานของชุมชน ซึ่งความสำคัญของการศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ซึ่งได้ปรากฏในมาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กล่าวว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีต

ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และมาตรา 81 ที่ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รวมทั้งมีการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการธำรงไว้ซึ่งการศึกษากลองปูจานั้น เนื่องจากกลองปูจา มีความสำคัญในชุมชนล้านนาในอดีต เป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้าน และมีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม กลองปูจาที่มีต่อชุมชนในอดีต วัฒนธรรมกลองปูจาในสังคมล้านนาในอดีตนั้นถือได้ว่าเป็น วัฒนธรรมที่คงอยู่ในสังคมล้านนามาช้านาน บทบาทหน้าที่และคติความเชื่อเรื่องกลองปูจานั้นเป็น วิถีที่สอดคล้องประสานอยู่ในวิถีชีวิตของชาวล้านนาอย่างแนบแน่น การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมกลองปูจา นั้นสามารถดำรงสถานะวัฒนธรรมที่สำคัญกับวิถีชีวิตชนชาวล้านนาในทุกชนชั้นได้ในระยะเวลาที่ยาวนานเนื่องมาจากวัฒนธรรมกลองปูจานั้นเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในสังคมล้านนา

คุณค่าของวัฒนธรรมกลองปูจาในสังคมล้านนาจากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมกลองปูจา นั้นทรงคุณค่าต่อวิถีชีวิตในชุมชนล้านนาในอดีตดังต่อไปนี้ (วรุณี สุภาพ, 2546, หน้า 117)

- 1) คุณค่าทางด้านความเชื่อทางศาสนาและเป็นที่พึ่งทางใจกลองปูจานั้นในอดีต ถือได้ว่าเป็นกลองที่มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยมีความเชื่อจากตำนานกลองที่ว่ากลองปูจาถูกสร้างขึ้นมาจาก เทพเจ้าเพื่อให้โลกดำรงอยู่อย่างสงบสุข กลองปูจาจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่ชาวบ้านให้ความสำคัญและยึดถือว่าเป็นสิ่งที่สามารถสื่อสารติดต่อกับสรวงสวรรค์ได้ ประกอบกับกลองปูจานั้นเป็นกลองที่ใช้เพื่อศาสนาทำให้ในทุกลำดับขั้นตอนของวัฒนธรรมกลองปูจานั้นผูกติดกับเรื่องของคติความเชื่อทางศาสนา กลองปูจาเป็นสื่อทางด้านเสียงที่มีคุณค่าด้านจิตใจเป็นสำคัญ ในอดีตนั้นในขณะที่มี

การตีกลองปฐาครั้งใดชาวบ้านในชุมชนมักจะหยุดฟังสัญญาณเสียง หากเป็นสัญญาณเสียงที่บรรเลงเป็นทำนองเพลงต่าง ๆ แล้วนั้น ชาวบ้านจะรู้ว่านั่นเป็นเสียงแห่งการบอกรับบุญทางศาสนา ดังจะเห็นได้จากข้อค้นพบจากการศึกษาที่กล่าวว่าเสียงกลองนั้นเป็นเสียงที่บอกรับบุญ ไม่ว่าจะเสียงกลองปฐาจะดังออกไปจากสถานที่แห่งใดก็แสดงให้เห็นว่าบุญนั้นเดินทางไปถึงยังที่นั่น หรือในบางครั้งเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ก็จะใช้เสียงกลองปฐาในการปลุกขวัญชาวบ้านให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นจิตใจขึ้น 2) คุณค่าทางจิตใจที่ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตน คุณค่าที่สำคัญของกลองปฐาในด้านจิตใจที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนานั้นจึงเป็นการกล่อมเกล่าจิตใจของผู้คนให้ดำรงรักษาศีลธรรมและประพฤติตนให้ถูกต้องตามหลักศาสนา กลองปฐาจึงมีคุณค่าทางด้าน การกล่อมเกล่าจิตใจและผูกยึดจิตใจของชาวบ้านในชุมชนให้อยู่กับความเชื่อเรื่องศาสนาและศีลธรรมอันดีงามโดยสอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของพิธีกรรมและความเชื่อในวัฒนธรรมกลองปฐา

จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมกลองปฐานั้น ทรงคุณค่าทางด้านจิตใจคือการกล่อมเกล่าจิตใจมนุษย์ให้ดำรงตนเป็นคนที่ประพฤติดี มีสติสมาธิ และความสามัคคี โดยวัฒนธรรมกลองปฐานั้นในทุกส่วนจะมีคติความเชื่อที่ว่า การประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับกลองปฐานั้นต้องดำรงตนเป็นผู้ที่ประพฤติอยู่ในศีลธรรม จากแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกลองปฐาในสังคมล้านนาในอดีตนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการบรรเลงกลองปฐาในทำนองต่าง ๆ หรือแม้แต่ชาวบ้านทั่วไปในชุมชนนั้นต้องเป็นคนที่มีความดี ผู้ทำหน้าที่ในการบรรเลงก็จะสามารถบรรเลงได้ถูกต้องและชาวบ้านก็จะสามารถทราบได้ว่าลักษณะทำนองที่ตีนั้นมีความหมายในลักษณะใด แนวคิดในการ กล่อมเกล่าจิตใจให้คนเป็นผู้ที่ประพฤติตนอยู่ในแนวทางพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมกลองปฐาคือการที่ต้องบรรเลงกลองปฐาทุก ๆ 7 วัน ซึ่งจะตรงกับวันพระทำให้ชาวบ้านในชุมชนมาที่วัดเพื่อทำบุญ ฟังเทศน์ เพื่อกล่อมเกล่าจิตใจให้ประพฤติดีมีศีลธรรมในการดำรงชีวิต การตีกลองปฐาจึงเปรียบเสมือนการบอกรับบุญเพื่อให้ชาวบ้านได้มาศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนาเพื่อเป็นหลักยึดทางจิตใจ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าคุณค่าของวัฒนธรรมกลองปฐาที่สำคัญทางจิตใจนั้นเป็นไปเพื่อการกล่อมเกล่าและสร้างสังคมให้มีความสงบสุข โดยใช้คติความเชื่อในเรื่องพุทธศาสนาและคตินิยมในเรื่องของเทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกลองปฐาเป็นสื่อในการปลุกฝังค่านิยมและความประพฤติดำรงตนเป็นคนดี

ในทุกพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกลองปฐานั้นต้องอาศัยความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของชาวบ้านภายในชุมชน วิธีการดังกล่าวนี้หากจะทำงานให้สำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความสามัคคีของชาวบ้านภายในชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้นคุณค่าทางจิตใจที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั้นคือการปลุกฝังให้เป็นคนที่มีจิตความสามัคคีกันภายในชุมชนเป็นสำคัญ คุณค่าทางด้านจิตใจที่พบในกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปฐาในอดีตนั้นพบว่าในกระบวนการถ่ายทอด

วัฒนธรรมกลองปูจานั้นมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในอีก 2 ประการคือ เรื่องของความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ โดยจะสอดแทรกอยู่ในขั้นตอนการไหว้ครูประจำปีและการเคารพผู้อาวุโสเป็นหลักสำคัญและเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมล้านนา คุณธรรม จริยธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การสอนให้รู้จักอดทน อดกลั้น ในกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมกลองปูจานั้นเป็นกระบวนการที่อาศัยระยะเวลาในการถ่ายทอดยาวนาน โดยระยะเวลาในการถ่ายทอดจากครูสู่ศิษย์ในแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน โดยขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติตนของศิษย์เป็นหลักสำคัญ ประกอบกับในการบรรเลงกลองปูจานั้นในบางครั้งหากมีการตีคาถาธรรม 84,000 พระธรรมขันธ์ จะต้องใช้ระยะเวลาในการบรรเลงที่ยาวนาน ดังนั้นผู้ทำการบรรเลงต้องมีความอดทนอดกลั้น เพื่อให้สามารถบรรเลงให้จบเพลง จากวิธีการดังกล่าวจึงเป็นการขัดเกลาคคน โดยเฉพาะผู้ชายให้รู้จักอดทน อดกลั้นและมีสติสมาธิด้วยส่วนคุณค่าทางด้านร่างกาย คุณค่าของวัฒนธรรมกลองปูจาที่พบในอดีตจะพบว่าในการบรรเลงกลองปูจานั้นผู้ที่ทำการบรรเลงนั้นต้องเป็นผู้ที่มีพลังกำลังและมีสมาธิ กล่าวคือ นอกเหนือจากต้องมีสมาธิแล้วผู้ทำการบรรเลงต้องมีร่างกายที่แข็งแรงเพื่อให้สามารถตีกลองปูจาได้กังวาน ไปไกล ในการฝึกการตีกลองปูจานั้นจึงต้องการคนที่กระฉับกระเฉง ว่องไวเพื่อที่จะสามารถเคลื่อนไหวในการตีกลองปูจาทั้งหมดในท่าทางต่าง ๆ ได้

ด้านคุณค่าทางศาสนาวัฒนธรรม กลองปูจานั้นเป็นวัฒนธรรมที่ผูกติดกับความเชื่อเรื่องศาสนา คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลองปูจานั้นเป็นเรื่องที่ใช้หลักธรรมศาสนาเป็นแนวทางพุทธศาสนามีเป็นแนวคิดในทุกขั้นตอน ประกอบกับในพิธีกรรมทางศาสนาในสังคมล้านนานั้นหากมีการเทศน์ธรรมหรือการบอกกล่าวกิจการงานบุญของวัดนั้นเสียงของกลองปูจาจะเป็นส่วนหนึ่งในทุกพิธีกรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมกลองปูจานั้นเป็นวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดการดำรงอยู่ของพุทธศาสนาในสังคม

บทบาทของกลองปูจาในทางพิธีกรรมนั้นเป็นการส่งเสริมให้ในชุมชนนั้นดำรงความเป็นชุมชนที่มั่นคงและนับถือพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาหลักในชุมชนล้านนา อันเนื่องมาจากคติความเชื่อในการบรรเลงกลองที่ตรงบรรเลงทุก ๆ 7 วันซึ่งตรงกับวันพระ เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมทำบุญ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม หากชาวบ้านไม่สามารถมาประกอบพิธีที่วัดได้แต่ก็จะได้ยินเสียงกลองปูจาของชุมชนที่ดังกังวานไปทั่วชุมชนเหมือนเป็นการเตือนสติให้ปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะที่ดีในการดำรงศาสนาต่อไป วัฒนธรรมกลองปูจาจึงถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีคุณค่าทางศาสนาในสังคมล้านนาในอดีต

คุณค่าทางสังคม จากการศึกษาเรื่องกลองปูจาในวัฒนธรรมล้านนารวมถึงบทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมกลองปูจา พบว่าวัฒนธรรมกลองปูจานั้นเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางสังคมในหลายส่วนซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) คุณค่าในฐานะเครื่องมือสื่อสารภายในสังคม เนื่องจาก

กลองปวงานั้นมีบทบาทในด้านการเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกันภายในชุมชน ในแต่ละชุมชน ให้กลองปวงตีในทำนองต่าง ๆ เพื่อเป็นอาณัติสัญญาณในการดำรงชีวิตในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกสงคราม การนัดหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) คุณค่าทางสังคมในฐานะวัฒนธรรมที่ประสานความสัมพันธ์ชุมชน เป็นคุณค่าที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน เห็นได้จากพิธีกรรมการสร้างและถวายกลองปวงให้กับวัดแต่ละครั้งนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อประกอบพิธีกรรม ตั้งแต่การเลือกสรรไม้ การสร้างกลอง และพิธีถวายกลองปวงให้กับวัด ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของชาวบ้านทุกคนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน เนื่องจากกลองปวงนั้นจะอยู่ภายในวัดประจำชุมชนเพราะวัดนั้นถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นในการประกอบกิจการในการส่งสัญญาณติดต่อสื่อสารกันภายในชุมชนจึงต้องเดินทางไปตีกลองที่วัด ไม่ว่าจะเป็นเกิดเหตุคว้นหรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ต้องการเรียกชาวบ้านมาประชุมนั้นก็ต้องตีกลองปวงที่วัด ในบางครั้งหากวัดมีเหตุต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการบอกบุญให้กับชาวบ้านได้รับรู้ก็ต้องการตีกลองปวงเพื่อเป็นการบอกข่าวคราวต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านในชุมชนได้รับทราบ ดังนั้นวัฒนธรรม กลองปวงจึงถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน อันเป็นคุณค่าทางสังคมที่แฝงอยู่ในแนวคิดและวิธีการในการใช้กลองปวงในอดีต

ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมกลองปวงนั้นเป็นวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมล้านนามายาวนาน วัฒนธรรมกลองปวงจึงเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ (รณชิต แม้นมาลัย, 2536, หน้า 65) พบว่าบทบาทของกลองพื้นเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการในสังคมและวัฒนธรรม กลองปวงเป็นเครื่องดนตรีอีกประเภทหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมในยุคต่าง ๆ โดยศึกษาจากบทบาทและชื่อเรียกของกลองปวงในช่วงต่าง ๆ วัฒนธรรมกลองปวงนั้นถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงวิถีชีวิตและคติความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมล้านนา โดยจะสอดแทรกอยู่ในทุกพิธีกรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกลองปวง ประกอบกับวัฒนธรรมกลองปวงนั้นเป็นวัฒนธรรมที่พบแต่ในกลุ่มชนชาวล้านนาอันอาจถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาเนื่องมาจากวัฒนธรรมกลองปวงนั้นเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคติความเชื่อในเรื่องการใช้กลองปวงเพื่อกิจกรรมทางพิธีกรรมของศาสนจักรและอาณาจักรของชาวล้านนา

คุณค่าทางสุนทรียศิลป์ วัฒนธรรมกลองปวงในอดีตนั้นถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องของศิลปะทั้งทางด้านดนตรี ศิลปะและวรรณกรรม ดังนั้นวัฒนธรรมกลองปวงจึงมีคุณค่าทางด้านสุนทรียศิลป์ที่สำคัญดังนี้ 1) คุณค่าทางด้านศิลปะ กลองปวงนั้นถือได้ว่าเป็นกลองที่มีความงามในด้านศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกลองที่สร้างขึ้นบนฐานความงามทางศิลปะ

และความเชื่อทางศาสนา โดยมีการสร้างกลองให้มีขนาดลดหลั่นกันจากพอเหมาะและในกลองปฐจา ยังมีการวาดลวดลายที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตและวิถีคิดของชาวล้านนาในอดีต โดยมีการวาดลวดลาย อาทิ ลายพันธุ์พฤกษาซึ่งเป็นลายที่เกี่ยวกับพืชและดอกไม้บนตัวกลองหลวง โดยลวดลายที่ปรากฏ บนตัวกลองนั้นจะเป็นลวดลายที่แสดงออกถึงธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงความคิดของชาวล้านนาในอดีตที่ต้องการสะท้อนวิถีชีวิตและความคิดความเชื่อที่ธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์นั้นต้องอยู่บนรากฐานที่สำคัญคือศาสนา ประกอบกับรูปแบบการผูกกลองนี้สะท้อนให้เห็นถึงปรีชาธรรมที่ ต้องการจะนำเสนอให้กับชาวบ้านทั่วไปผ่านความงามทางศิลปะคือ การผูกชุดกลองปฐจา โดย ประกอบไปด้วยกลองหลวง 1 ใบและกลองลูกคู่ 3 ใบ และมีคติความเชื่อที่ว่าเปรียบกลองหลวง เป็นพุทธศาสนาและกลองลูกคู่คือ พระรัตนตรัยอันเป็นคุณค่าทางศิลปะที่สำคัญอย่างหนึ่ง

2) คุณค่าทางด้านวรรณกรรม ในวัฒนธรรมกลองปฐจานั้นจากการศึกษาพบว่ามีคุณค่าทางด้าน วรรณกรรมสอดแทรกอยู่ในหลายพิธีกรรมที่สำคัญคือ ในพิธีกรรมการกล่าวคำถวายกลองที่ ชาวบ้านหนุ่มสาวที่จะนำกลองปฐจาเข้าสู่วัดทำการได้ตอบกับผู้เฒ่าผู้แก่ภายในวัด โดยในคำกล่าวนี้ จะเป็นการกล่าวถึงสิ่งที่ค้างใจในสังคมล้านนาในอดีต โดยมีการกล่าวเป็นลักษณะคำคล้องจองที่ บรรยายถึงสิ่งที่พึงประสงค์ในสังคมล้านนาที่จะเกิดขึ้นหากมีการนำกลองปฐจาเข้าไปตั้งไว้และใช้ใน กิจกรรมงานของวัดในอดีตซึ่งเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวิถีคิดของคนในอดีต

กรณีศึกษาการตีกลองปฐจา ของจังหวัดลำปาง ได้รับการริเริ่มที่จะให้มีการสืบสาน อนุรักษ์ ให้ดำรงคงไว้คู่กับจังหวัดลำปาง โดยในปี พ.ศ. 2544 สมาคมชาวเหนือ ร่วมกับสภา วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ได้ทำการสำรวจ จำนวนกลองปฐจาในเขตภาคเหนือตอนบนทุกจังหวัดพบว่า จำนวนกลองปฐจานั้นได้ลดจำนวนลง ไปเป็นจำนวนมาก จังหวัดลำปางยังคงเป็นจังหวัดที่มีจำนวนกลองปฐจาอยู่มากที่สุด และในบาง ชุมชนพบว่า วัฒนธรรมการตีกลองปฐจาเพื่อเป็นสัญญาณต่าง ๆ ได้สาบสูญและสูญหายไปจาก ชุมชนนั้นแล้ว (วรวิมล สุภาพ, 2546, หน้า 7) ในระยะแรกได้จัดงานมหัศจรรย์กลองปฐจาล้านนา ไทยขึ้น ณ จังหวัดลำปางในวันที่ 13-15 เมษายน พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และ ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการตีกลองปฐจาและพยายามที่จะดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการฟื้นฟู วัฒนธรรมการตีกลองปฐจาขึ้นในทุกหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง โดยพยายามฟื้นฟูและถ่ายทอด วัฒนธรรมการตีกลองปฐจาในชุมชนให้กับชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ เพื่ออนุรักษ์และพัฒนา วัฒนธรรมการตีกลองปฐจาให้เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางสืบไป

เนื่องจากชุมชนบ้านยางอ้อยเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคมมากที่สุด มีศักยภาพด้านบุคลากร ซึ่งเรียกว่า ครูชาวบ้าน ที่มีความสามารถด้านการตีกลองปฐจา สามารถที่จะ ทำการถ่ายทอดความรู้ในการตีกลองปฐจาไปสู่ผู้ที่สนใจได้ ซึ่งในชุมชนเองผู้ที่ให้ความสนใจที่จะ

สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น “การตักถองบูชา” นั้นยังมีน้อย แต่ผู้วิจัยพบว่ามียุคกลุ่มผู้สนใจในการที่จะเรียนรู้เรื่องการตักถองบูชานี้มีอยู่จำนวนหนึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม และได้ทำการฝึกฝน ฝึกทักษะการตีมาแล้วระยะหนึ่งกับครูชาวบ้าน นายวิชญกรณ์ ใจดี มาเป็นเวลาปีเศษ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชนในการถ่ายทอดความรู้ด้านการตี ถองบูชาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของการประสานงานการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำค่า “ถองบูชา”

โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 ตั้งอยู่ที่บ้านยางอ้อย เลขที่ 363 หมู่ที่ 4 ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ในการบริหารงานของโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น โรงเรียนมิได้ละเลยนโยบายจากส่วนกลางหรือนโยบายส่วนรวมแต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันนั้นสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งโรงเรียนสามารถเลือกวิธีปฏิบัติได้หลายวิธีที่แตกต่างกันได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งในด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมนั้น โรงเรียนเน้นที่จะให้ความสำคัญกับคน เน้นการมีมนุษยสัมพันธ์และถือว่าชุมชนเป็นเจ้าของโรงเรียน ซึ่งในเรื่องนี้จากการศึกษาศักยภาพของโรงเรียนและศักยภาพของชุมชนพบว่า 1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมพบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้น มีสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นชุมชนใหญ่ที่มีบ้านรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ สภาพชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเป็นเครือญาติกันอยู่ค่อนข้างสูง เป็นชุมชนที่ผู้นำมีความเข้มแข็ง และยังคงเป็นชุมชนใกล้เคียงส่วนศักยภาพของโรงเรียนนั้นพบว่า โรงเรียนมีบรรยากาศที่ร่มรื่นและมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางในการจัดแหล่งเรียนรู้ได้หลากหลาย มีบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถเข้ากับชุมชน ได้เป็นอย่างดี 2) ปัจจัยด้านความสามัคคี พบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้นมีวัดยางอ้อยเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีความศรัทธาในศาสนา มีถองบูชาที่เก่าแก่มีมาแต่ในอดีต ซึ่งชุมชนต้องการที่จะอนุรักษ์และสืบสานไว้ แต่มีผู้รู้ที่สามารถดีได้อยู่เป็นจำนวนน้อยและชุมชนมีความเป็นเครือญาติกัน พึ่งพาอาศัยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนศักยภาพของโรงเรียนนั้นพบว่า ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราวและผู้อำนวยการของโรงเรียน เป็นคนในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของชุมชนให้กับโรงเรียนได้ 3) ปัจจัยด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีความเป็นเครือญาติกัน ส่วนศักยภาพของโรงเรียนนั้นพบว่า ผู้บริหารมีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แต่โรงเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์ บุคลากรของโรงเรียนให้เกียรติชาวบ้านในฐานะเป็นผู้มีอุปการะคุณต่อโรงเรียน และคณะกรรมการร่วมงานบุญของชาวบ้านเป็นประจำ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานประจำปีทั่ว งานศพ เป็นต้น 4) ปัจจัยด้านความพร้อมในการจัดการศึกษา พบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้นมืองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล

มีผู้นำและตัวแทนของชุมชนที่มีศักยภาพ ที่ให้ความสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรม และอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้าน วัฒนธรรม และชาวบ้านให้ความเชื่อถือบุคลากรของโรงเรียนเป็นอย่างดี ส่วนศักยภาพของ โรงเรียนนั้น พบว่า มีบุคลากรที่สามารถทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงตาล ได้เป็น อย่างดีและให้ความสำคัญกับการสืบสานวัฒนธรรม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของชุมชนและท้องถิ่น และ 5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ศักยภาพของชุมชนนั้น ชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ส่วนศักยภาพ ของโรงเรียนนั้น พบว่า โรงเรียนขาดการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่ดี โรงเรียนต้อง คิดค้นหา เพื่อหารูปแบบ กระบวนการ ในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่าง โรงเรียนกับ ชุมชนในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานต่อไป

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาศักยภาพของ โรงเรียนและศักยภาพของชุมชนในเรื่องต้น ะหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 พบว่า ความพร้อมในการทำงานร่วมกัน มีความพร้อมอยู่ในระดับดี ประกอบกับโรงเรียน เวียงตาลพิทยาคม ได้รับมอบหมายให้เป็นที่ตั้ง ของสภาวัฒนธรรมตำบลเวียงตาล จึงตระหนักถึงความสำคัญในการที่จะสืบสานวัฒนธรรมการดี กลองปูจา และเนื่องจากชุมชนบ้านยางอ้อยมีบุคคลที่มีความสามารถด้านการตีกลองปูจาอยู่ 2 คน คือ นายแก้ว ธรรมใจ อายุ 70 ปีกับนายวิษณุกรณ์ ใจดี อายุ 39 ปี ซึ่งนายวิษณุกรณ์ ใจดี เป็น ผู้ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ โรงเรียนในการเป็นครูชาวบ้านสอนการตีกลองปูจาให้กับนักเรียนของ โรงเรียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเดิมใช้สถานที่ในการถ่ายทอดที่วัด เริ่มจากนักเรียนตั้งแต่ 2-3 คน และในปัจจุบันนี้ โรงเรียนได้จัดให้มีการสอนโดยใช้สถานที่ใน โรงเรียน มีนักเรียนที่เกิดการเรียนรู้ มีทักษะในการตีกลองปูจาได้ถึง 20 คน การบริหารงานของโรงเรียนในปีการศึกษา 2547 ที่ผ่านมานั้น โรงเรียนมีแนวทางการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และ ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันกับ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน คณะครู และนักเรียน จากการประชุมสรุปงานประจำปีการศึกษา 2547 ซึ่งได้มี นโยบายที่จะอนุรักษ์การตีกลองปูจาให้คงไว้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปางต่อไป และสิ่งที่เป็น ความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของโรงเรียนและชุมชนคือ ผลการประกวดการตีกลองปูจา ที่ครูชาวบ้าน ได้มาทำการสอนให้นักเรียนนั้น ได้รับถ้วยรางวัลพระราชทานถึงสองปีติดต่อกัน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะอนุรักษ์และสืบสานการดี กลองปูจาไว้ให้คงอยู่คู่กับชุมชนบ้านยางอ้อยและ โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม โดยจะทำการศึกษาถึง การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการตีกลองปูจา ของครูชาวบ้านให้แก่ นักเรียนของโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้ความหมายของการชำระไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น และความร่วมมือในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนบ้านยางอ้อย
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาการติ๊กองปุงจา ของครูชาวบ้านให้แก่ นักเรียน โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม

คำถามในการวิจัย

1. ความหมายของการชำระไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านยางอ้อย เป็นอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม กับชุมชนบ้านยางอ้อยเป็นอย่างไร โดยใช้กรณีศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการติ๊กองปุงจาเป็นตัวสะท้อนการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

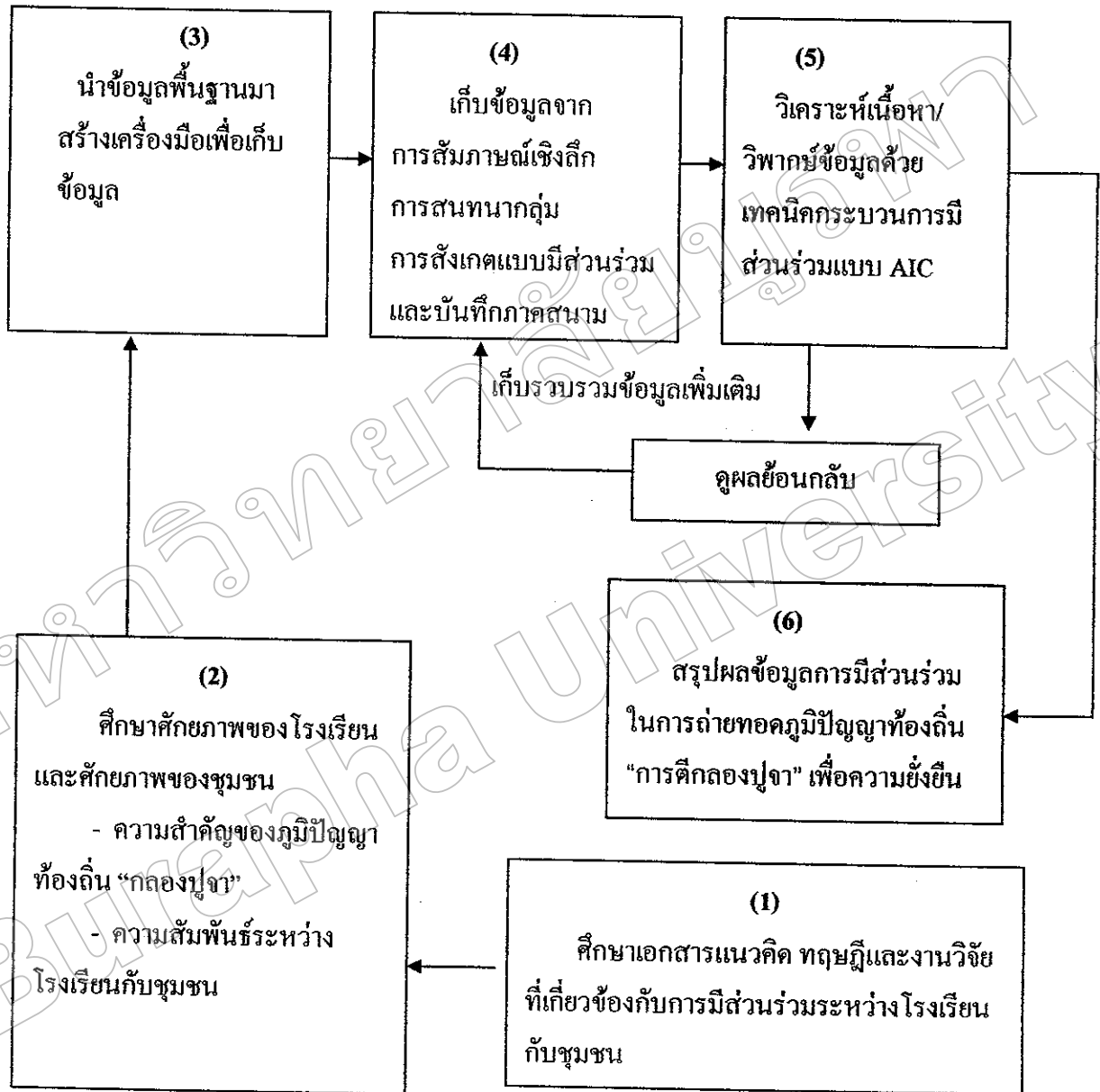
ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบการให้ความหมายของการชำระไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในชุมชนปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว
2. ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม กับชุมชนบ้านยางอ้อย ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อชำระไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาการติ๊กองปุงจาของครูชาวบ้านให้กับนักเรียน โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม
3. เพื่อเป็นแนวทางในการชำระไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาการติ๊กองปุงจา โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน ศักยภาพของชุมชน เกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น “กลองปุงจา” และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3) นำข้อมูลพื้นฐานมาสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล 4) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และบันทึกภาคสนาม 5) วิเคราะห์ข้อมูล วิพากษ์ข้อมูลด้วยเทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC (Appreciation Influence Control) และ 6) สรุปผลข้อมูลการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น “การติ๊กองปุงจา” เพื่อความยั่งยืน

ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นกรอบความคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัย ซึ่งได้กำหนดตาม ภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย

1.1 ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.2 ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน ศักยภาพของชุมชน เกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น “กลองปู่จา” และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.3 นำข้อมูลพื้นฐานมาสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล

1.4 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและบันทึกภาคสนาม

1.5 วิเคราะห์ข้อมูล วิพากษ์ข้อมูลด้วยเทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC (Appreciation Influence Control)

1.6 สรุปผลข้อมูลการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น “การตีกลองปู่จา” เพื่อความยั่งยืน

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล ตัวแทนชุมชน ครู ครูชาวบ้าน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน

สำหรับประชากรที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคมคนก่อน และผู้ช่วยผู้อำนวยการคนปัจจุบัน โดยใช้นักวิจัยผู้ช่วยภายนอกเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัย เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบัน อาจเกิดความเอนเอียงในการได้รับข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และจากตัวผู้วิจัยเอง

3. เนื้อหาสาระที่ต้องการศึกษา

3.1 การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กรณีศึกษาการตีกลองปู่จาเป็นตัวแทนกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การศึกษามีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนเพื่อทำการศึกษาไว้เป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน ศักยภาพของชุมชน เกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น “การตีกลองปู่จา” และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3) นำข้อมูลพื้นฐานมาสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล 4) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและบันทึก

5) วิเคราะห์ข้อมูล วิพากษ์ข้อมูลด้วยเทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วมแบบ AIC (Appreciation Influence Control) และ 6) สรุปผลข้อมูลการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น “การตีกลองปุงจา” เพื่อความยั่งยืน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการตีกลองปุงจาของชุมชน ได้ร่วมคิด (วางแผน) ร่วมทำ (ดำเนินการ) ร่วมวัดผล (เรียนรู้) และร่วมปรับปรุง (พัฒนา) เพื่อการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมกลองปุงจา

2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการสอนของครูชาวบ้านที่ได้ใช้เทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ให้นักเรียนของโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม จนนักเรียนเกิดทักษะและรู้ถึงคุณค่าของกลองปุงจา สามารถตีและบรรเลงเพื่อแสดงออกมาซึ่ง การสืบสานวัฒนธรรมกลองปุงจา

3. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนเวียงตาลพิทยาคม ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นโรงเรียนที่มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการตีกลองปุงจา ซึ่งได้รับความร่วมมือจากครูชาวบ้านซึ่งอยู่ในชุมชนมาทำการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน

4. ชุมชน หมายถึง บ้านยางอ้อยซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนเวียงตาลพิทยาคมมากที่สุด เป็นชุมชนที่มีบุคคลที่มีความสามารถในการตีกลองปุงจาซึ่งเรียกว่า “ครูชาวบ้าน” ที่ได้ทำการถ่ายทอดความรู้ในการตีกลองปุงจาให้กับนักเรียนของโรงเรียนและเป็นชุมชนที่เลือกที่จะทำการศึกษาถึงกระบวนการสร้างความร่วมมือในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น “การตีกลองปุงจา”

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ที่ได้สั่งสม สืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับเป็นมรดกของท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงในปัจจุบัน

6. กลองปุงจา หมายถึง เครื่องดนตรีพื้นบ้านลำปางประเภทตีลักษณะเป็นกลองชุดขนาดใหญ่ประกอบด้วย กลองขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 60 เซนติเมตรขึ้นไป เรียกว่า กลองตั้ง และกลองขนาดเล็กจำนวน 3 ใบขนาดไล่เลี่ยกันเส้นผ่าศูนย์กลาง 20-40 เซนติเมตร เรียกว่า กลองคู่บหรือลูกคู่บ

7. การตีกลองปุงจา หมายถึง การบรรเลงกลองผสมกับฆ้อง โดยมีกลองชุดทั้งกลองตั้ง และกลองคู่บ ฆ้องอ้อยซึ่งเป็นฆ้องขนาดใหญ่ ฆ้องโหยงซึ่งเป็นฆ้องขนาดเล็ก และสว่า